

გაზეთის ფასი:

გაზეთი თბილისში
და გარეშე აღიღებოდა:
ქართული წლისა — 7 მან.
ნაგებრის წლისა — 4 —
სამის თვისა — 2 — 50 კ.
ალექსანდრის წლისა — 3 — 50 კ.
„დროება“ გამოდის კვირის ერთხელ, პარასკევად.

დროება

თბილისში „დროებას“ რედაქციის კანტორაში, მელიქიშვილის და კამპ. სტამბაში, ბალაიშის პროსპექტზე, რეიტერის სახლში.
თბილისის გარეშე მცხოვრებთათვის ადრესი: В. Тифлисе. В. контору редакции грузинской газеты „ВРЕМЯ“.
რედაქციის კანტორაში მიიღება ყოველ-გვარი განცხადება სხვა და სხვა ენებზე. ფასი განცხადების დაბეჭდვისათვის ჩვეულგზისის ასობით გაზეთის სტრიქონზე 8 კაპ.

საკონსტიტუციო და სალიბერატორო გაზეთი.

რედაქციისათვის.

ხელის-მოწერა „დროებას“ ყოველთაის მიიღება. ამ გაზეთის დაბეჭდვა შეიძლება პირდაპირად წამოვიდეთ.

რედაქცია უმორჩილესად სთხოვს „დროებას“ ხელის-მოწერას, რომელთაც გაზეთის ფული ჯერ არ მოუციათ, შემოიტანონ ეს ფული.

შინაარსი: აღმინისტრაციული ტელეგრაფი. — ბრძანება ქვეყნის ნაგებობის სამმართველოში, — ქაშისისაგან, რომელიც ჩამოართმევს მიწებს რკინის გზისთვის, ქუთაისის გუბერნიისაში. პოლიტიკა: მსმალეთი, იტალია. — ტელეგრაფები. — ბიბლიოგრაფია. — შეტყობინებები. — ქართული წარმოდგენა თბილისში. — ლექსები. — სერიალური განცხადება.

აღმინისტრაციული ტელეგრაფი. მისი იმპერატორებისა შმალესობის, დიდის მთავრის ქვეყნის ნაგებობისაგან მიღებულია, ბორჯომიდან, 27 ივნისს შემდგომი ტელეგრაფი:

ბარონ ნიკოლაის.

თავადი ბარონი ქვეყნისაგან, რომ შმალესის ნება რთვით შესახებ რკინის გზისა

სტატიაზე: „ქართული წარმოდგენა ბიბლიისაში.“

ახლა გადავიდეთ მესამე წარმოდგენაზე, იმ წარმოდგენაზე, რომელზედაც არის დაწერილი სტატია „დროების“ 21 №-ში. ეს წარმოდგენა, როგორც ზევითა ვთქვით, ვერ მოხდებოდა, თუ არ იმედით, რომ საკითხების გამო თბილისში შეკრებილი კეთილშობილი თანაურანობდნენ ამ წარმოდგენას, უმეტესად რომ იყო ქართული და ნამდვილის კეთილის აზრით. სწორედ ეს გავმოცხადდა „დროების“ 19 №-ში — და ეს ფაქტი ცხადია გაჩვენებს, რომ წარმოდგენაზე მიიღეს საშუალება აღეზნათ ხალხის საზოგადოებისადმი. ამ საშუალების გარდა, წარმოდგენაზე მიიღეს მრავალი შრომა, რომ იმათ მთელი ერთი თვის შრომას არ ჩაეგლო ამაოდ: თითქმის ყველა მოთამაშე ატარებდა ბილიებს აქაურ შესანიშნავ პირებთან და იმათანი უფრო ბევრი მოდიოდა დამარცხებული და სულ ცოტა — გამარჯვებული; ისიც იყო, რომ ზოგი მოთამაშე, ჰხედდა რა შემოსავლის მცირეობას, თავის მცირედის ჯიბით თითონ იღებდა ბილიებს, ზოგი ლოქისას, ზოგი სხვა ალაგს, და ჰპატიჟებდა თავის ნაცნობებს — რომ ეგების ერგოს რამე ბენეფიციანტსა (ვისთვისაც თამაშობდნენ). — ეს ფაქტები, მკითხველო, ძალიან ეწინააღმდეგება იმ ფრაზებს, რომელნიც არიან ჩართულნი „დროების“ 21 — №-ში, სტატიაში: „თბილისის თეატრი“ და სხ. ბოლოს, მკითხველო, ამასაც მოგახსენებთ, რომ ამ წარმოდგენას დარჩა გასავალ გარდა სულ ექვსი თუმანი ანგარიშით, ისიც ორი წილი ასაღები სხვა და სხვა პირთაგან — ექვსი თუმანი რვა კაცის ერთი თვის ბეჭითი შრომის ჯილდოდ, იმას ნუღარ ვიტყვით, რომ თეატრის შოვნაზე რამდენი პატრონისა კაცის ჰყენა და შეწყობა მოხმარდა!... ეს ფაქტები ცხადად აჩვენებენ, რომ ქართული საზო-

გოთიდან თბილისადის პაუფს და პარკის მიეცათ კონცესია.

მიხეილი.

ბრძანება ქვეყნის ნაგებობის სამმართველოში.

8 ივნისს 1867 წელს, ბორჯომში, ზაკავასის საზოგადო პრიკაზის კონტროლერი, კოლეგის სოვეტნიკი ბოლუბოვი დანიშნება აწვევს პრიკაზის დირექტორს. — დათხოვება სამსახურიდან ავთოგოფობისა გამო, თანახმად თავისი თხოვნისა ზემოხსენებულის პრიკაზის დირექტორი, სტატის სოვეტნიკი პიროვი, — მუდმივად, რომელიც ამ თანამდებობას შეთავაზებულია.

ქაშისისა ჩამოართმევს მიწებს, რომელსაც რკინის გზა დაიტანს, ქუთაისის გუბერნიისაში, ამ 1867 წლის 1 ივლისიდან შეუდგება თავის საქმეს სახილავს და ქუთაისის უჩატკებში, ცხენის წყალის მდინარიდან, ქუთაისის გასწვრივ, 17 ვერსტის სიგანეზე.

მიწების დამფასებელი კომისია, ამ გამოცხადებით მიიწვევს ყველა მამულის პატრონებს, რომლებსაც მამულზედაც რკინის გზა გაივლის, თვითონ ანუ თავის სანდო კაცების

გაღება დიდის ხალხით არ მიეშურება ხოლმე ქართულ წარმოდგენაზე.

ჩვენ დიდ დაუდგენლობას ვწამებთ ავტორს ამ ფრაზის გამოხატვისთვის და დიდი წინააღმდეგობა, რომ ერთსა და იმავე ფრაზაში იყოს ლაპარაკი ძნელად მოხერხდება და მერე საზოგადოების ხალხსზე, რომლითაც ვითომც საზოგადოება ხმარობს იმ ძნელად მოხერხებულ საგანს. რაღა თქმა უნდა დიდი წინააღმდეგობა ავტორისგან, რომ შემდეგ ფრაზისა: „ყური მიეჩია იტალიანურ ოპერას“ დიდ მადლობას სწირავს უფ. მარკეის დიუტო (ნუ ვგანება მკითხველს, ვითომც ჩვენ არ ვიყენებთ მადლობელნი უფ. მარკეისა და მის დისა, უფ. დ. შიფანის მეთელისა. ჩვენ არა თუ მხოლოდ მადლობას ვწირავთ მათ, რომ ასიამოვნეს პუბლიკას თავიანთი ნიჭით და ხელოვნებით, არამედ ისინი არიან ჩვენთვის დაუვიწყარი კეთილი და სასარგებლო საქმეში დახმარებისთვის, დიდ მადლობას სწირავს იმისთვის, რომ „სული ჩაუდგეს სპექტაკლს და ჩვენც მოგვცეს დაუვიწყარი სიამოვნება.“ აბა რასა ჰგავს, რომ ერთსა და იმავე სტატიაში ამბობდეს ავტორი: ჩვენ მოგვყენდა მუზიკა და სიმღერა და ცოტა ქვევით კი დიდ აღტაცებაში მოდიოდეს მუზიკისაგან!... მკ, უფ. კრიტიკოსო! არც კი ვიცით რომელი ერთი დაგიჯეროთ? მაგრამ, რასაკვირველია, ის უფრო დასაჯერია, ქართველი საზოგადოება შეეჩია იტალიანურ სიმღერას და მუზიკას ისე კი არა, როგორც თქვენ გვანათ, რომ მოსწყინდეს და სხვა უფრო სასარგებლო შექცევას მოითხოვდეს, ხოლო მაინც; არამედ გაეჩია ისე, რომ დიდად მოიწყენს თუ იმისთანა რამეს ისმენს, რაშიც არ არის პოეზია, ან მას ხარაობა, არამედ არის ჩვეულებრივი ცხოვრება — პროზა. ამას ამტკიცებს თქვენი სტატია. — ეს ხალხი ჩვენი არის ბუნებით და კანონიერი და იმისთვის სხვა და სხვა მიზე-

პირით გამოუცხადონ კომისიის წევრს, ზემოთხსენებულს, რომელიც ამ ვადაზედ მოხსენებულს ალაგს იქნება, თავისი მამულის პატრონობა, რომელიც რკინის გზისთვის იჭრება და მიჯნებიც უჩვენონ.

ამასთან კომისია აცხადებს: 1) მამულის დაფასება მოხდება სჯულის საფუძვლებით, — როგორც X ტომ. 1 ნაწილის 575 — 593 მუხლები ამბობენ. ბანსეგებულების ძალით, რომელსაც ეს მუხლები შეიცავენ, მამულის პატრონებმა თვითონ ანუ თავის სანდო კაცების პირით უნდა შეატყობინონ კომისიის ფასი, რაც იმათი მიწები, რომლებიც რკინის გზისთვის ერთმეათე, ღირს. თუ ეს ფასი ღირებული იქნება კომისიის მოსაზრებით, ან თუ კომისია და მამულის პატრონი დასთანხმდებიან ერთმანეთს, მაშინ შემდგომ მისი იმპერატორების შმალესობის, ქვეყნის ნაგებობისაგან ფასის დამტკიცებისა საქმეზედ შესრულდება კუპა წესისამებრ, პოლინის გამოთვრთმევად, უბრალო გერბოვის ქალაქზედ, და მამულის — პატრონი მაშინვე მიიღებენ ფულს; და თუ ერთმანეთს ვერ დასთანხმდნენ, მაშინ კომისია მისცემს მიწებში იმ ფასს, როგორც დაფასებენ, ფიცით, მოწვეულნი პირნი (присяжные оценщики)

ზებს არ დაბრალდება, როგორც ცდილობს დაბრალდოს უფ. კრიტიკოსი. ჩვენ გვანათ: „მაიკო“ რომ ყოფილიყო შეზავებული მასხარული სიტყვებით, და აზრით ყოფილიყო აწინდელზედ უარესი, — პუბლიკა (მაყურებელი) დიდ მხიარულებაში იქნებოდა და კრიტიკოსსაც იქნება აღარ დაეწერა ეს მოხსენებული სტატია; მაგრამ რომ იყო დრამა ნამდვილი ცხოვრებიდან აღებული — საზოგადოებამ მოიწონა, რადგან სალხინო არა იყარა იმაში.

ამ ზემოთ მოხსენებული ფრაზების შემდეგ უფ. კრიტიკოსი ცდილობს დაამტკიცოს (ისევე კი ფრაზებით), რომ დრამა „მაიკო“ არ არის ნამდვილი მრისთვის თხზულება, არამედ არის ნათარგმნი „ტრიკონ-ტრიკონ რუსული-დამ“ ამ აზრის დასამტკიცებლად მოჰყავს ის არგუმენტები, ვითომც სცენაზედ საზოგადოება ჰხედდა მხოლოდ ქართულად ჩაქმულს, ქართულად მოლაპარაკე პირებს, მაგრამ „ზენი, ქვეყა, სიტყვა, პასუხი არ იყო ქართული.“ — ამასზედ ჩვენ პირდაპირ ვეწინააღმდეგებით; — და ამასთან „თუმცა სამჯერ ავშო და დეშო ფარდა, სამმა მოქმედებამ გაიარა, მაგრამ ტაშის კვრა უკანა რიგობაზედ დაიწყობოდა და, მომავალი წინა რიგობისკენ, ნახევარ გზაზედ შესწყდებოდა ხოლმე.“ — მტკიცება ავტორს არა სწამს უკანა რიგობის ტაშის კვრა და წინა რიგობის მტკ აზრის უჯერებს — ეს არგუმენტი უღონოა; — და „იძულებით გამოუძახებდნენ ხოლმე მოთამაშე პირთა.“ — ჩვენ ბევრ სხვა წარმოდგენაზედ გვინახავს, რომ მოთამაშე პირთ არათუ იძულებით გამოუძახებდნენ, არამედ კიდევ დაუსტვენდნენ ხოლმე, და აქედამ როგორ გამოვიყვანოთ, თუ მწერლის ბრალია? მაშინ ხომ თვით შექსპირსაც ბევრ თავის თხზულებაზედ დაუბანინებთ ხელს. — შემდეგ კრიტიკოსი ამბობს კვლავ: „მოიარა მრისთვის ხუმარობა მეტად გამოსაცნობია ხალხისთვის...“

და თვისის საკუთარის მოსაზრებით, ეგრეთვე აკტივ შესდგება წესისამებრ, მაგრამ მაშინ მამულის პატრონებს პოლინა გამოერთმევთ, აკტივ მიწის ფასის შესაფერს ღირსების გერბოვის ქალაქზედ დაიწერება, და ფულის მიღებაც გაუძელებათ. 2) ამ პუბლიკაციის (გამოცხადების) შემდეგ თვით მამულის პატრონები მოვალენი არიან თვალყური ადევნონ კომისიის მოქმედებას; და თუ მამულის პატრონთაგანი ვინმე, ან მათი სანდო პირი არ გამოცხადდება ადგილას დადებულს ვადაზედ, ან თუ გამოცხადდება და შემდგომ საქმეში მონაწილეობის მიღებაზედ უარს იტყვის, მაშინ გამოაკლევდ მისი კუთვნილებაზედ, რომელსაც რკინის გზა სჭრის და ფასის მიცემაზედ მემამულეებისადმი, მოხდება იმ ცნობების შუამავლობით, რა ცნობებსაც კომისია ადგილობრივ შეკრებს და ისრე, როგორც თვითონ საქმეს დაინახავს. 3) იმ მამულების პატრონებისაგან, რომელიც კომისიის მოქმედობის დროს არ გამოცხადდებიან აღარაფერი საჩივარი აღარ მიიღება — არც მამულის კუთვნილებაზედ და არც იმაზედ, თუ მამულის ფასი, რამდენი ერგებათ; მხოლოდ იმათ ეძლევათ ნება სულით იღებონ კანონიერის გზით ის თავიანთი

და ამიტომ რა დასაჯერია, რომ დრამა „მაიკო“ იმისი დაწერილი იყოს? სადამდის გაუფთხილებელია ავტორი? აქ არის, გვვანათ, ის აზრი, რომ რადგან დრამა „მაიკო“ არ არის აღსაყვან ხუმარობით, ამის გამო არ არის ნამდვილი თხზულება მრისთვისა. ამგვარი დასკვნა საოცარია და სწორედ კუთხოვს შეადგენს. აქედამ გამოდის, მკითხველო, რადგან შექსპირი იყო განსაკუთრებით ტრაგედიების მწერალი, ამის გამო დასაჯერი არარის, რომ იმის დაწერილი იყოს ის კომედიები, რომელნიც იმის უკედან სახელს ატარებენ. ეს იმიტომ, რომ იმ კომედიებში და დრამებში არ არის შექსპირის ენა, — ის ენა, რომელიც ჩინებულად გამოჰხატავს კაცის აღძრული გრძნობის მდგომარეობას. რა დასაჯერია, რომ კომედია: „ამრის მოქცეიანება (Учинение Строптивой) იყოს დაწერილი „მეფე ლიონის“ „ჰამლეტის“ და „ტიმონ ათინელის“ მწერლისაგან. „ამრის მოქცეიანებაში“ სად არის ის რისხვის ზარი, რომელსაც „მეფე ლიონი“ ხმარობს თავის რისხვისა და ქვედად შეშლილობის დროს? ან რომლითაც „ტიმონი“ ემდურის თავის გარემოებას და ნაწყენის გულით განრისხამს თავის ფესამ მეგობრებს? მაშასადამე — რაღა! — რა დასაჯერია, რომ „ამრის მოქცეიანება“ იყოს დაწერილი შექსპირისაგან? ან თუ გინდ თვით მრისთვის თხზულება: „მეგრევე ათაბეგი“ რა დასაჯერია-მაშასადამე — რომ იყოს ნამდვილად მრისთვისა, რადგან იმაში ხუმრობა და მასხარობა არ იპოვება? რას იტყვი, მკითხველო? ამას არა ბძანებს უფ. კრიტიკოსი, რომ რა ენითაც ავტორი სწერს კომედიას, იმ ენით უნდა დაწეროს დრამა, და ვინიც რომ შემთხვევა ყოფილიყო იმასაც იტყვოდა, რომ ტრაგედიაც იმ ენით უნდა დაწეროს!... როგორც ზევით მოგახსენეთ, ეს აზრი ლიტერატურაში დიდ კუთხოვს შეადგენს. (ჩვენ ვერ მიხედვითვართ, თუ როგორ შეიძლება, რომ ერთი და იმავე კილოთი

შემდგომ ავტორი ამბობს (ისევ თავის აზრის დასამტკიცებლად, რომ დრამა „მაიკო“ არ არის ნამდვილად მრისთავის თხზულება) რომ არა თუ ამბავი დრამისა, ანუ სიუჟეტის მრის შეუძლებელი ჩეენი ცხოვრებისთვის არამედ სხვა უკვანობა არისო იქ: „იქ ესტადეთ ისმიან სახელები და არ ინახეებიან ნამდვილი სახეები, გრძნობა არ მიემგზავნება გრძნობას, ენა—ენას, გრძნობის გამოხატვალაპარაკიც, ქცევა თითქოს იყოს რაღაცა გაზვიარებული, ნათხოვარი და არა ბუნებითი. მერე ბძანებს, ვითომც თვით მოთამაშე პირნიც ჰგრძნობდნენ რაღაც უმარჯვობას, ვითომც ერთს მოთამაშეს უკვირდა თავისავე ლაპარაკისა, მეორე წითლდებოდა თავისავე სიტყვებზედ და მესამეს კი ეცინებოდა ლაპარაკის დროს, და აბრამიანცისა ხომ ლუჩიან თუ შლორას მიემგზავნებოდა თავის როლშია. —შნდა მოგახსენოთ, რომ ჩვენც კარგახლოდგან უყურებდით წარმოდგენას, და თქმეცა ნაკლულდევანებაც ბევრი იყო მოთამაშე პირებში; მაგრამ ის ნაკლულდევანება, რომელსაც სწამებს უფ. კრიტიკოსი—სულ ვერ შევამჩნიეთ და, თუ შევამჩნიეთ კიდევ ზოგიერთი მათგანი,—ისიც წარმოსდგებოდა იმ გარემოში მიზგვებისგან, რომელშიაც თ. ბ. შილითავე სრულებით არ ურევია და იმისგანაც რომ მოთამაშეთ ვერ გაეგოთ თავიანთ როლები. მაღრი აბრამიანცისა თუ ისე ამბობდ სიტყვებს: „შენა ხარ წვდამა კეთილმადლისა და სხვა, რომ თითქოს თვითონვე უკვიროთ თავის სიტყვებისაო, ეს ეგონებთ, წარმოსდგებოდა იმისგან, რომ იმ აკტრისას კარგად არ ესმის ქართული ენა და ამის გამო ეყ

გერმანია: უკანასკნელს დროებში მერ-
ფაზა იწერებოდა, რომ ეს ლოს ჯარმა
დიდი გამარჯვება მოახდინა ეოლონტე-
რებზედ, რომელნიც იყვნენ დაფუძნებულ-
ნი ლაზიტის მარაში. ამ გამარჯვების გა-
მო ახლო მცხოვრებლებმა იმპერატორის ჯა-
რებს გარდასცეს 6000 თოფი და ბევრი სხვა
იარაღები, რომელნიც იყვნენ მოტანილი
საბერძნეთიდან „პრადიონით“. იმპერატო-
რის ჯარმა დაიჭირა ესა დალიან ძლიერი
პოზიციები (ადგილები) და შეუძლიან წაე-
დეს სტაკაზედ.

იტალია. იტალიანურ ჟურნალებში, იწე-
რებიან, დაწერილებულ ამბავს შესახებ
პაპის სამფლობელოში შესვლაზედ ამ ცო-
ტა ხანში. ამ შესვლის უკუვალად დარჩო-
მა მიეწერება იტალიის მთავრობის სიფხი-
ლეს, რომელმაც იხმარა ყველა ღონისძიება
დაეცვა თავისი სამზღერები შეურყეველად.
შეტაკება არ მომხდარა. პირობის შემთქმელ-
ნი, რომელნიც უმეტესი ნაწილი რომის ემი-
გრანტები იყვნენ, რიცხვით 120 კაცი, სხვა
ჟურნალების სიტყვით 300-იც, ჩქარა შეაყე-
ნეს და გაფანტეს. ხმა გავარდა, ვითომც
რომელნიმ მათგანი რომამდის მიიწიენ;
მაგრამ ეს ამბავი არ გამართლდა. ამ თაბუ-
ნების წინამძღოლმა უნდოდა მიტერბო და-
ეკარა და იქ დროებით მმართველობა დაე-
წესებინა. შესახებ იმისა თუ ეს პოლევარება
საიდგან წარმოსდგა, გაზეთი „Italie“ ბარი-
ბალდის პარტიას არ აბრალებს ამის თაოსნო-
ბას, არამედ ის მიაწერს ამას ერთს რომელ-
სავე იმ პარტიებთან, რომლებიც აწ მყო
დრომდის ძირელ თავდაპირველი იყვნენ და
ანგელოზური მოთმინება ჰქონდათ. გაზეთს
„I alie“-ის ეთანხმებიან სხვა ჟურნალებიც,
რომლებიც ერთნაირად არიან დაწესებულ-
ლები, რომ დღეს იქნება თუ ხელ, დაუბრ-
ვეელი საბუთები გამართლებენ იმას, რის-

თვისაც ისინი ცდილობენ. იტალიის მართე-
ბლობა გასცა ბძანება თაბუნის წინამძღო-
ლები შლორენციაში მიიყვანონ, და დანა-
ჩენი ყველანი კუნძულებზედ გარეკონ და
იქ ჰყვანდეთ. პარლამენტში ელიან გამოკი-
თხვას ამ ამბავზედ.

— გენუების გაზეთი „Movimento“ აცხა-
დებს უწყობას, რომელმაც ერთს დროს
იფეთქა ბოლტატეში და მეტენიანოში, რო-
დესაც სული წმინდის მოფენის დღესასწაული
იყო. გაზეთი „Pungilo“ ამბობს, რომ გერო-
ნაში ჯგუფა ხალხი მისცივდა პროცესიის
დროს სამართო მოქმედების აღმასრულებ-
ლებს, რომლებიც გამოდიოდნენ სობორის
ეკლესიიდან. დროებით და სხვა ნაკურთხი
ნივთები დაამტერეს და ნაწილ ნაწილებად
აქციეს. მღვდელი, რომელიც უმთავრესი იყო
და წმინდა მსხვერპლი ხელთ ეპყრა, წაიქცა
გაცეცხლებულის ხალხის მიწოლით, სხვა პირნი
კი, რომლებიც სამართო მოქმედებაში მიიღე-
ბდნენ მონაწილეობას, გაიქცნენ, დაბალი ხალ-
ხისაგან უკან გინებით დევნულნი.

შარაულები დადიან ამ ქალაქებში იმ გვა-
რათ, როგორც ქალაქის ჯარის შემორტყმის
დროს.

— გაზეთი „Italie“ ამბობს ხმა გავარდაო,
ვითომც რომში მომავალე თვისთვის მზად-
დებოდეს დიდი პოლიტიკური მღელვარება
ხალხისა.

ბ ე ლ მ გ რ ა მ მ მ ბ ი,

პეტერბურგში მიღებული.

ათინა, 10 (22) ივნისს. რუსის სამხედრო
ფრელტმა „ლენგალ-ბდმირაღმა“ მოიტანა
ცნობა, რომ ძანდას ინსურდენტებმა ლაზი-
ტი დასტოვესო.

საბერძნეთის მართებლობა აღარ დათანხმ-
და, რომ მსმალეთის კონსული ლამაში და-
ბტიკებულ იყო თავის წოდებაში.

სასაცილო სიტყვებით და ცოტადენი პირის
დაღმჯით გააცინებდნენ პუბლიკას და ამით
განთავისუფლებდნენ იმთ სასტიკი მსაჯულო-
ბის თანამდებობისგან. ამის დასამტკიცებლად
გაზეთებზედ ზემოთ მოხსენებული კრიტიკის
სტატია.

კრიტიკოსი ამბობს: „ბოლოს დაიწყო მშ-
ვენიერი კომედია „ტივით მოგზაურობა“ — ლი-
ტერატორთა“ და თავიდან ბოლომდის განი-
სმონა ზალაში ღონიერი ტაშის-კერა და გუ-
ლიანი სიცილი.“ ჩასაკვირველია ეს წარმოს-
დგებოდა იმისაგან, რომ თვითონ პიესა იყო
კომედია და მაშა საღამე აღსაყვ სასაცილო
სცენებით და ლაპარაკით. მოდი და ნუ გაე-
ცინებოდა პუბლიკას, როდესაც ზოგია გრე-
ხედა ახლად შემოდებულ სიტყვებს, ქადაგე-
ბდა მოდის წინააღმდეგ და ეტრფოდა თავის
ძველ დროს და ძველ ხალხს. მის არ
გაცინებოდა იმაზედ, რომ ზოგიამ იკრა ჩან-
გალი უნებლიედ, დაუჩვენებლობის გამო, „მიგ-
ტურში“ და გაიგმირა კარგა საკმაოდ; ტყუილს
კაცი უნდა ყოფილიყო, რომელიც არ გაი-
ცინებდა მაშინ, როდესაც ზოგიამ გაჯავრე-
ბულმა დაახებტა პოლზედ ჩანგალი და სცემ-
და ფეხს ღმუილით და წუწუნით? მინ არ გა-
იცინებდა დიდ ჟაბოკიან მასამანძიზედ (ლი-
ტერატორის გვარია), რომელიც თავის ამხა-
ნავი ბრებაკვის უბრალო კითხვებზედ აღეცე-
და პასუხს მაღალი ფრაზებით და იბერებოდა
თავის დამპალი ისტორიული მასალებით. მრ-
თის სიტყვით კომედია „ტივით მოგზაურობა
ლიტერატორთა“ არის ისეთი კომედია, რო-
მელზედაც კაცმა არ შეიძლება არ იცინოს.
ჩვენ რომ ვკითხულობდით პირველად იმ პი-
ესას-მრავალი გვიცინია. ამ გვარი პიესა, რო-
გორც ამბობს თვით კრიტიკოსი, მაღლიანია
თვით მოთამაშე პირთათვის, რადგან პუბლი-
კას თუ კი ესამოვინება და ეცინება სიტყვე-
ზედ და ქცევებზედ-მეფრს არ დაგიდევს კარგა
თამაშობაზედ მოთამაშენი თუ არა? ჩვენის აზ-

რით, არც „ტივით მოგზაურობის“ მოთამაშე
პირნი იყვნენ უნაკლულეანებოთ და თით-
ქმის ბევრით არ ჩამოუვიდოდნენ „მაიკოს“ მო-
თამაშე პირთ ნაკლულეანებით, მაგრამ პუბ-
ლიკამ არცა შეამჩნია ეს ნაკლულეანება,
ანთუ შეამჩნია—არ დასდია; ეს იმიტომ რომ
ვენ დასდევს? ბევრი ხომ აცინეს სხვა არა
იყოს რა!.. ამ გვარი პიესა სწორედ რომ მა-
ღლიანია. აი მაგალითად ავიღოთ ამავე წლის
მისში წარმოდგენილი „ძალა მქიმი“. მს პი-
ესა წარმოსდგა „მაიკოზედ“ ბევრით ცუდად,
და „ტივით მოგზაურობას“ ხომ ვერც კი და-
ვადარებთ; მაგრამ ბევრმა გაიკცა წარმოდ-
გენილი, ანუ მწერალი? სულაც არა. ან რა
გასაკიცი იყვნენ ერთიც და მეორეც? სიტ-
ყვებს მაინც ამბობდნენ, სასაცილო სიტყვებს,
რომელზედაც ჩვენი პუბლიკა მარადის მაღ-
ლობელია!..

მართის სიტყვით, ოუპა უფ. კრიტიკოსი
ცდილობს დამტკიცოს, რომ ღრამა „მაიკო“
არ არის ნამდვილი თხზულება მრისთავისა,
არამედ არის გადმოთარგმნილი „ტრიქონ-ტრი-
ქონ რუსულიდან“ მაგრამ მაინც ჩვენ ის და-
მტკიცებანი, რომელნიც მოჰყავს მას თავის
სტატიაში, და რომელიც ეაჩვენებოდა მკითხ-
ველებს, არ მოგვჩინია რიგაინ დაბტიკებად.
მაგიმეორებთ, მოთამაშეთ რომ გაიზიარონ
როლები და სცენაზედ ისე თქონ, თითქოს
კითხულობენ (ჩვენ სიტყვებზედ ეამბობთ)—
მწერლისა რა ბრალი იქნება? მართალია, ჩვენ
იმასაც ვერ დავამტკიცებთ, რომ „მაიკო“
უთუოთ ნამდვილი თხზულება არის მრისთა-
ვისა (ჩვენ ეს ნამდვილად არ ვიცით; შესა-
ძლებელია გადმოკეთებული იყოს), მაგრამ კი
ვიტყვი, რომ იქ ისეთი ნაკლულეანებები
არ არის, რასაც სწამებს კრიტიკოსი; და ჩვენ
ცხოვრებასაც სრულებით არაფრით არ ეწი-
ნაღმდებება (თითონ კრიტიკოსიც ამბობს
ამას); სიტყვა პასუხიც ლაპარაკიც, ქცევა-
სულ ყოველი ფერი არის ნამდვილი, თუმცა

ბევრს საბერძნეთის ქალაქებში არეოულო-
ბა მოხდა, რომლის მიზეზათ იყო შესმენა
მცხოვრებლებისა მასსონების წინამდებათ.

ბაქონი 15 (27) ივნისს. დებუტატს და
ქალაქის მსაჯულს ტეესტენს დაადევს ჯარში;
იმისთვის, რომ იმან პრუსიის სეიმში წარმო-
სტქვა სიტყვა ომის დაწყებაზედ. იმან უნდა
გარდხალს ასი ტალღერი (93 მან. 5 კაპ.).
ბამოძიება ამ საქმეზედ კიდევ მუშაობს.

პენა, 16 (28) ივნისს. გაზეთში „Die Pre-
ss.“ გეაცნობენ, რომ ვენაში მიღებულია
მსმალეთის მართებლობის პასუხი უკანასკ-
ნელ სხვა სახელმწიფოების ნოტაზედ. ამ
თავის პასუხში პორტა აცხადებსო. ვითომც
მერ—ფაზა არწმუნებს იმას, რომ ის ერთი
თვის განმავლობაში კანდიდების არეუ-
ლობას მოსპობს და დაამშვიდებსო. ამ ვადის
გასვლამდის, პორტა აცხადებს თავის ნოტაში,
რომ ის ვერაფერ მოლაპარაკებას ძანდინდ
ვერ მოახდენსო. თუ ამ ვადის გასვლამდის,
სახელობ 12 (24) ივნისამდის, მერ—ფა-
ზამ თავის აზრი ვერ ასრულა, მაშინ პორტა
თანხმა გახდება, რომ მოსპობს ძანდაში ჩხუ-
ბები და დაწყოს მოლაპარაკება მოწოდება-
ზედ ძანდის ქრისტიანებისა შემწეობითა ამა-
ში დიდი სახელმწიფოებისა.

ბეილისში მიღებული.

შრანციის, პრუსიის და ავსტრიის ხელმ-
წიფების სასახლეებში ჩაიკცა შავები მაქსი-
მილიანის იკედლობედ. „მონიტორში“ სწე-
რენ, რომ ყველა ხალხი სძრავენ საზოგადო-
კაცის-მეცვლელობას. მს არის პირველი სას-
ჯელი მხიკის რესპუბლიკისა. როგორც ხმა
იმის, ავსტრიის აღმირალი ტეგეტგოფი, ეს-
კადრით (სამხედრო ხომალდი) გაემართა მე-
ხიკის სამზღერებისაკენ იმპერატორი მაქსიმი-
ლიანეს სხეულის სათხოვნელათ.

ზოგიერთგან ნაკლულეანებაც აქვს, და თუ
სცენაზედ ვერ გამოვიდა კარგა—ეს იმიტომ,
რომ ჯერ ერთი ძნელი ასასრულებელი პიე-
სა არის და მოთამაშენი (უმეტესი ნაწილი)
იყვნენ სრულებით გამოუცდელი სცენის სა-
ქმში, და მეორე ის, რომ საზოგადოება ჩვე-
ნი ცწყობა უფრო კომედიებს და პოეტკურ
შექცევს და არა ღრამებს და ტრაგედიებს.
ზევით ჩვენ ესტყით, კრიტიკოსის წინააღ-
მდეგ, რომ ქართული საზოგადოება ძალიან
ცივად ეკიდება ქართული სცენის საქმეს, და
ახლა, რამდენათაც შეგვიძლიან, ვაჩვენებთ
მკითხველს თუ რისგან წარმოსდგება... მა-
გრამ ამაზედ შემდეგ მოვილაპარაკებთ მკით-
ხველებთან..

ნ. შეილი

ბ ი ლ ის პ ი რ ი.

ნაინა. საქართველო, მიწა-წყა, მთა-წყა,
ძილის ერთგული შეილი!
თავი მიეც ღრმა ძილსა
და მე გავტყვი არასა:
წყვეთლმც იყოს ის ხალხი,
მინც მისდევს დროებასა.
წყვეთლმც იყოს ის ვრი
მინც ეძებს კეთილ-დღესა!
მირჩევ მაგრა გვიწიოს
არ აჰყვ სხვის სიტყვებსა,
ძილის პირის ხმებზედ
მიეცი ტბილის სიზარებასა.
შენ რათ გინდა ან სწავლა,
ან ხელოვნება დიდი,
ანუ თვისა ცნობა,
ან მომავალი მშვედნი!
რა სჯობიან, რომ გქონდეს
მოუკლებელი ღრმა ძილი,
მერწმუნე, ვერ გაიგებ
ძილში გვალამდს შიმშილი.
თვითონ სულ-ხანი-შეილი
აღუქმანდრე შეგვიცავს,

გიგლიოზგაუმი

ქართული ანბანი და პირველი
საკითხავი წიგნი მოსწავლეთა
თვის, შედგენილი ი. ბოგუბა-
შვილისაგან. 1867 წ. თფი-
ლისი. მედიკ. და კაპ. სტამ-
ბაში.

I.

ახლა, თითქმის, ყველა ქართველი გრძნობს
და ღარწმუნებულია, რომ თავის შვილისადვის
საჭიროა სწავლა და განათლება, რომ მხო-
ლოდ ამით შეგვიძლიან დაუპირდაპირდეთ
სხვა განათლებულ ხალხთა და მოვიპოვოთ
საზოგადო კეთილ-დღეობა. საცქვო არ არის,
რომ ეს აზრი გავრცელებულია საქართველო-
ში და ყველას ესმის ამისი ძალა და ღირსება,
მაგრამ ყველას არ შეუძლიან, სხვა და სხვა
მიზეზის გამო, რიგაინათ ასასრულოს ეს აზრი
და საჭიროება. ამის დასამტკიცებლათ ვკით-
ხულობთ ხოლმე „დროებაში“ სხვა და სხვა
კორესპონდენციებსა სოფლებიდან, საიდგა-
ნაც გვეწერს, რომ „აი, ამა-და-ამ მღვდელმა
და გონიერმა კაცმა გახსნა ამა-და-ამ სოფელ-
ში სკოლა, სადაც ასწავლიან ქართულს კი-
თხვასა, წერასა და ანგარიშსა“. იქიდანვე ით-
ხოვენ სხვა და სხვა ქართულს ანბანებსა და სა-
კითხავს წიგნებსა ყმ წვილებისათვის. ჩვენი
ახალგაზრობა ყურ-წაგდებული არ ისმენს ამ
საზოგადო მოთხოვნისად. ჯერ, თითქმის,
ორ წელიწადსაც არ გაუფლია, რაც მედიკი-
შვილის და კაპ. სტამბა დაარსდა თფილისში,
ქართული წიგნები კი იქ ზედა-და-ზედ იბეჭ-
დება და მოულოდნელათ მოედო მთელს სა-
ქართველოს. ბამოძი საქალბტიკო და სა-
ლიტერატურო გაზეთი „დროება“, რომელიც
უწინ არას დროს არ გამოცემულა საქართვე-
ლოში.

სხვათა შორის დაიბეჭდა საუკეთესო ანბა-

რომ ჩვენ სწავლა არ გვიჭირს
და მერაპას ვსჯობივართ.
მაშ ნუ მიზამ მერაპას,
მუდამ წინ მიმავალსა,
მოკრამ დაღუპვ შენს თავს,
დაპარავ ტბილსა ძილსა.—
შენც მისავით დაიწყებ
ცხოვრების გამოკლევას
და არც ცხოვრებას ახდენს
ამაების მოკვებას...
ბეძინოს, საქართველო,
ბაყაყ დევის ძილითა,
რომ მის დღეში ვერ გაჰყვ
მერა საქმეს ღინითა.

ისმინე ძილის პირი,
იყავი ძილში მარჯვე,
სხე რომ ჩვენს შეილებსა
არ ჰქონდეს რჩენის ღონე.
ზურაბ მოენიძე.

ჩამს მემოზარს.

თუ რომ დაიწყო მცნარეობა,
მამაპაურათ ან ღვინოს გაჰყვე,
თუ მოისურვო უღარდებოდა
და ჩვენს პირობას მუხლათ გადუღებ,
მაშინ შენ, ძმაო, ნუ მომიგონებ,
ნუ იტყვი ჩემსა მეგობრობასა,
ჩენსა სახელსა ნულარ ასხენებ:
მერ, პპოვებ ჩემში თანაგრძნობასა! —
და ქვეყნისათვის გაჰრებოში,
ან სიმაზროლისათვის თავდადებაში,
ამინ კი, ძმაო, ნუ დაგივიწყებ:
მასხადებს, რომა სადაც რომ გიყო,
შენთან მექნება მღელვარე გული,—
და თუ შენს ზაზედ ვერ დაქალ იმ წამს,
ამ ზაზასა მე, თავგამებულთა, თუ იმ
დღეს არის თუ ზედა თვით შენსწირავ თავს.
ზურაბ მოენიძე.
1858 წ. ღვინობის თვეს.
პიატიგორსკი.

ნები და სხვა საკითხები წიგნები, მაგალითები: „მართული ანბანი“, შედგ. პ. შმიკაშვილისაგან. მესამე გამოცემა, (ფასი ერთი შაურის); „ამბები ძველის დროების ხალხებზედ, (ფასი სამი შაური); „მართული ანბანი და პირველი საკითხები წიგნი. შედგ. ი. ბ. 1866 წ., „ზოიბული“, ზღაპრული მოთხრობა, ფრანკულიდან გადმოღებული ლ. პიფონისაგან, (ფასი 2 აბაზი); „სახელმძღვანელო რუსულის ენის სასწავლებლათ ქართველ ახალ-მოსწავლე ყმაწვილებისათვის. შედგ. ზ. პ. — შეილისაგან; „მ. ბიორგი მრისთვის თხზულებები, 1 ნაწილი (მეორე ნაწილი იბეჭდება); იბეჭდება და ამ ცრტას ხანში გამოვა „მეფის ტყაოსანი,“ ითუ ფასით გასაყიდოთ; კვალად ამ მოკლე დროში დაიბეჭდა და გამოვიდა: „მართული ანბანი და პირველი საკითხები წიგნი მოსწავლეთათვის,“ შედგენილი ი. ბოგებაშვილისაგან, რომელსედაც მსურს მოველაპარაკო მკითხველებს.

სახსარულო და სანუგეშო არ არის ეს ფაქტები?

აბა, მკითხველო, დაეტოვოთ ახლა ჩვენი აწ მყოფი მდგომარება და წარმოვიდგინოთ ამ შეიდი—რეა წლის წინათ ვინ და რანი ეიყავით ჩვენ?—დაცემულნი, დავარდნილნი მატერიალურად და ფიზიკურად, ჩვენ მხოლოდ სხვის ნაამბევით ეიკვებოდით და იოტის ტოლათაც არ გავცევებოდა კაცის დანიშნულება ქვეყანაზედ. მაშინდელი ლიტერატურის ორგანი „სისკარი“, მხოლოდ ბუღალტრულ და ვარჯიშულ დაწერილ ლექსებს გვითავაზებდა ხოლმე; ჩვენი საზოგადოებაც ალტაცებაში მოდიოდა ამისთანა გულის და მატერიალურ ლექსების კითხვითა და სრულებით დარწმუნებული იყო, რომ ის მხოლოდ სმაჰამისთვის და ლექსების კითხვისათვის დაბადებული ქვეყანაზედ! მაშინ შეილების რიგთან აღზდაზედ ხომ ფიქრის არაფერი არ ფიქრობდა; რიგთან ქართული ანბანი და საკითხები წიგნი სულ არა გეჰქონდა. იყო ერთი ქართული ანბანი და საკითხები წიგნი (Друг Дитей), გადმოთარგმნილი რუსულით შეტერესელიძისაგან. ეს წიგნი (Друг Дитей) რუსულს ენაზედაც არ ვარგა, ქართულად გადმოთარგმნილი რალა უნდა იყოს! შეტერესელიძემაც უთავბოლოდ აიღო და თარგმნა ეს წიგნი; იმოდენათ კი ვერ მოიფიქრა და ვერ გაიგო, რომ „წიგნი, დანიშნული რუსებისათვის, არ გამოადგება ქართველს ქართული ენის სასწავლებლათ“. ამას გარდა, ამ ოთხის წლის წინათ უფ. ღმ. შურტელაძემ გამოსცა ქართული ფილოსოფიური ანბანი, „რომელსა შინა ახსნილნი არიან მეცნიერებანი ქვეყანისანი ენითა პლატონისათა“! მე ამ ფილოსოფიურ ანბანზე ვერაფერს ვიტყვი, რადგან მე იმას ვერც თავი გაუგე, ვერც ბოლო; ის ისეთი უაზრობა რამ არის, რომ კაცს ქუთილამ შეშლის.....

აი, საყვარელო მკითხველო, რა მდგომარეობაში გიყავით უწინ. აბა შედარეთ ის დრო აწ მყოფსთან და რა განსხვავებას ნახამო! მაშ, ტყუილად კი არ არის ნათქვამი: „დრონი მეფობენ“!.....

II.

უწინ ჩვენ როგორ გვასწავლიდნენ ანბანს? ამის ასახსნელად ავიღებ მაგალითს ჩემის სიმწაწვილიდან და ვაჩვენებ მკითხველს, როგორც მე მისწავლია პირველად ანბანს, რადგან დარწმუნებული ვარ, რომ უწინ საქართველოში ყოველგან ერთს მეთოდსეასწავლიდნენ ანბანს. — მქვსი წლისა ვიყავი, როდესაც ჩემმა მშობლებმა მიმბარეს ერთს მღვდელს. მე დილით წაგიდარი მღვდელთან და საღამოს მოვიდარი ხოლმე სახლში. მღვდელმა პატარა ქალღვრზედ დაწერა ა—ნ—

ბ—ანი, გადააკრა პატარა ფიცარზედ, მამცახელში გადაკრული ფიცარზედ ანბანი, მაჩვენა პირველი ასო „ა“ და მითხრა, რომ „დღეს საღამომდის მარტო ეს ასო გავიჟიერო“. მეც მიხაროდა, ადვილი დასასწავლებელი არის მეთქი და მთელს დღეს მარტო ერთს ასოს ვეზიზიზობდი. საღამომდის მღვდელმა მათქმევინა ზეპირად ასო „ა“; მეც იმ წამსვე წამოვიძახე. მახარებულმა მღვდელმა გამიშვა სახლში და თანაც დაუმატა, რომ „ამალამ ლოგინშიც რო დაწვე, დასწავლული ასო მაინც იმეორეო, თორემ დაგავიწყდებაო“. მღვდლის სახლიდან რომ გამოვედი კარზედ, თავბრუდამესხა, ერთისა და იგივე სიტყვის თქმით პირი უნებურად მღვდოდა, ჩემს ტინს თავში ლაყლაყი გაუდოდა. მეორე დღეს ისე შემძულდა მღვდელი და მისი ანბანი, რომ აღარმინდოდა წასვლა იმასთან; მაგრამ მშობლებმა ძალის-ძალით გამგზავნეს. ისე ის ზეპირობა, თავის მტკრევა და სხვა არაფერი. — მანვლო ორმა თვემ, მე კი ჯერ კიდევ ანბანი ვერ დავისწავლე. ბოლოს, როდესაც მღვდელთან ვერა ვაგაწყე რა, ავთამყოფობას ვიგონებდი; ან მშობლები რო გამგზავნიდნენ მღვდელთან, მე სხვა ქუჩაში გავიპარებოდი, სხვა ბიჭუქებს შეეყრიდი ხოლმე, იმათთან ვატარებდი მთელს დღეს და ამ სახით ავაცილებდი ხოლმე მღვდელთან წასვლას.

როგორ მოგწონს, მკითხველო, ამ ნაირი სწავლის მეთოდი? როგორ მოგწონს მღვდელი თავის ანბანით და მისი მოწაფე?

აქ მოწაფე არას დროს არ არის გასამტყუნარი; იმას თავიდანვე იმ ნაირად დაუწყეს სწავლება, რომ აუტრუეს ყმაწვილს გული სწავლაზედა და, რასაკვირველია, მაშინ ავთამყოფობასაც მოიგონებდა და სხვა მიზეზებსაც, ოღონდაც რითმე აეცილებინა მღვდელთან წასვლა თავისი თავის სამტკრეველად, და არა სასწავლებლათ.

III.

მეთოდი, მიღებული უ. ბოგებაშვილისაგან თავის „ანბანში“ არის საუკეთესო მეთოდი, რომელიც განვრცელებულია მთელს განათლებულს მერაპაში. — ეს მეთოდი ფესვებიანათ არღვევს და ზემოხსენებულს ნაკლულე-ვანებს სპობს. აი რას ამბობს უ. ბოგებაშვილი თავის წინა სიტყვაობაში: „ამ ანბანის მეთოდი ზემოხსენებულს ნაკლულე-ვანებს სპობს. ეს ანბანი პიტყვებიდან იწყება. მაშასადამე, ყმაწვილი თავიდანვე სწავლაში აზრს დაინახავს, ამიტომ რომ ყველა სიტყვა რაიმე აზრს ხატავს, რომელსამე საგანს აჩვენებს, ამის გამო ყმაწვილს სწავლა ეჩვენება გონიერულ საგანთ და წახალისდება“.

მართალიც არის. მთქვით, მაგალითად, მასწავლებელმა აიღოს წიგნი და გამოათქმევინოს თავის მოწაფეს სიტყვა: ვა—შლი. აქ ყმაწვილი კითხულობს თავის ნაცნობს სიტყვას; აქ ყმაწვილი, ვაშლის გარდა, ნათლად წარმოადგენს თავის სოფელს, სოფელში თავის სახლულობას, მამას, დედას, ძმებს, დებს და სხ., სახლთან ბაღს, ბაღში ხეხილებს და ვაშლის ხესაც; ბოლოს ყმაწვილს აგონდება ის დრო, როდესაც ვაშლი დამწიფდება და სხ. (*)

ყმაწვილი პირველი სწავლის დაწყებითე უაზრო ასობებს კი არ ზეპირობს, არამედ ის კითხულობს სრულ ნაცნობ სიტყვებს და რასაკვირველია, აქ ყმაწვილი ხალისით და სიხარულით შეუდგება სწავლას. ყმაწვილი თვითონვე იგარანობს, რომ სწავლა სრულებით მწელი არ არის. როდესაც მასწავლებელი წააკითხავს ზოგიერთ სიტყვებს, მაშინ ის უნდა ეცადოს, რომ იმ სიტყვების ასოები ცალ-

(*) მე აქ ვიგულისხმებ იმ ყმაწვილს-მოწაფეს, რომლის მშობლები სოფელში დგანან; თვითონ კი ქალაქს არის სასწავლებლში.

ცალკე გააცნოს და აუხსნას თავის მოწაფეებს; აკრეთე უნდა გარკვევით აუხსნას უხმო და ხმოვანი ასოები. ამ გვარად ყმაწვილი ადვილათ დაისწავლის ასოებსა და ბოლოს კითხვასაც. მეთოდი ავტორი თავის წინასიტყვაობაში: „მასწავლებლისათვის“ ძალიან კარგათ ხსნის თავის მეთოდს და არიგებს, როგორ უნდა ასწავლოს მასწავლებელმა თავის მოწაფეს. სინამ მასწავლებელი დაუწყებდეს ამ წიგნით ყმაწვილს სწავლებას, ჯერ იმან უნდა წაიკითხოს თვითონ წინასიტყვაობა, უნდა კარგათ შეითვისოს მეთოდი და შემდეგ შეუდგეს ყმაწვილების სწავლებას.

როდესაც ყმაწვილი კარგათ გაეარჯისდება კითხვაში, მაშინ იმისთვის დანიშნულია „პირველი საკითხები წიგნი“, რომელიც დაიწყება 1-ს დამ. აქ კიდევ ყმაწვილი კითხულობს თავის ნაცნობ სიტყვებს, ხეხილების სახელებსა. მერმეთ მოჰყვება სიმღერებს კითხვას. ყმაწვილი ისე წახალისდება სიმღერების კითხვით, რომ თვითონვე ზეპირათ დაისწავლის. სიმღერების შემდეგ გამოცანა არის და იმით თავდება 1-ი წი. გამოცანა კარგი არის, იმისთვის რომ ყმაწვილს აფიქრებინებს. ავიღოთ პირველი გამოცანა:

გამოცანას მოგახსენებ, დიდი არაფერიაო ზოგან ყვითელ, ზოგან წითელ ზოგან ალის ფერაო (!).

როდესაც ყმაწვილი წაიკითხავს ამ გამოცანას, მაშინვე დაფიქრდება: „ეს რა უნდა იყოს?“, ჰკითხავს თავის თავს; თუ მიხვდა, მაშინ რასაკვირველია ყმაწვილი ალტაცებაში მოვა, თუ არა და, მაშინვე დახედავს გამოცანების ახსნაში, შეიტყობს, რას ნიშნავს ეს სიტყვები და დიმიშეიდებს გულსა. ამ სახით ყმაწვილის ჰკუა და გონება ყოველთვის მოქმედებაში იქნება.

ამას გარდა ყმაწვილი საკითხავ წიგნიდან სწავლულობს სხვა და სხვა ნადირების და ფრინველების სახელებს და თვისებებს, იმათ ხასიათებს, უახლოვდება ბუნებას; ერთის სიტყვით, ყმაწვილი ამ წიგნში კითხულობს მას, რასაც ბუნებაში თვლით ხედავს და ყურით ისმენს. ყმაწვილი ამ წიგნით სწავლულობს იმ შინაური და გარეული ნადირების და ფრინველების სახელებს და ხასიათებს, რომელთაც ხედავს თავისი თვლით ყოველ დღე და რომელნიც მას მოხარზული და შექმნილი ერთმევა სუფრავზედ.

სხვათა შორის ყმაწვილი ამ წიგნით ითვისებს მოკლე ცნობებს საქართველოზედ. — მოკლე სწავლულობს, რა ერთი ქალაქები არის საქართველოში; იმ ქალაქებს რომელი მდინარეები ჩამოუდის. ეს წიგნი სრულიად საკმარისია ახალ-მოსწავლე ყმაწვილებისათვის საცოდნელათ. როდესაც ყმაწვილი კარგათ და გონიერულათ შეითვისებს ამ წიგნიდან, რაც საჭიროა, მაშინ მას საკითხავად დაენიშნება სხვა წიგნი. მომავალ საკითხავის წიგნის შემდგენას და გამოცემას გვპირდება უ. ბოგებაშვილი, ამ ანბანისევე შემადგენელი.

ეს ანბანი და საკითხები წიგნი დაწერილია ძალიან გასაგებ ენით; როგორც ყმაწვილი ლაპარაკობს, ისევე წიგნშია კითხულობს. ძალიან კარგი და სასარგებლო იქნება, რომ ეს წიგნი მიიღონ სახელმძღვანელოთ ყველგან სასწავლებლებში. ძვირიც არ არის: ფასი თითო წიგნისა ორი შაურია. მაგონია, ჩვენში იშვიათად იპოვებოდეს იმისთანა კაცი, რომელსაც არ შეეძლოს ორი შაურის მიცემა და ამ წიგნის ყიდვა თავის ყმაწვილისთვის სასწავლებლად. (*)

ჩაერთიე უფრო ჩქარა გავრცელდება ჩვენში სწავლა და განათლება, იმდენი უფრო მა-

(*) როგორც ვიცი, ამ წამათ თითქმის მთელი გამოცემა ამ ანბანისა გაიყიდა, და ვგონებთ ორიოდღა დარჩა გასასყიდო.

ლე მოგვეცემა ჩვენ კეთილ დღეობა, მაშინ ჩვენი ღარიბი ლიტერატურაც გაძლიერდება. მართი მხარე რო ცდილობდეს საზოგადო კეთილ საქმეზედ, მეორეც უნდა თანაგრძნობით დაეხმაროს და მონაწილეობაც მიიღოს. თუ კი რომელიმე მხარე პირს ააქცევს და გულ-გრძელათ მოიქცევა, მაშინ პირველ მხარესაც არა ფრის გაკეთება არ შეუძლიან. შეეყანაზედ ყველა ხალხი და სახელმწიფო იმაზედ ცდილობს, რომ გაავრცელოს სწავლა და განათლება; რადგან მხოლოდ ამით მოიპოვება კეთილ დღეობა. ბუნებით კანონიც ამას მოითხოვს.

დასასრულოს არ შეიძლება არ გამოუცხადოთ უ. ბოგებაშვილს ჩვენი უგულოთადისი მადლობა, თავის სენიდიისა და კეთილ შრომისათვის საზოგადო ასპარეზზედ.

მ. ბეთანიშვილი.

რამდენიმე სიტყვა ანგლიურს რანსომის გუთანზედ.

მეორე წელიწადია, რაც შევიძინე უფლის ძალის დეპოდან გუთანი, სახელდობ ანგლიური რანსომისა Y. F. R. მარკით. ეს მოხსენებული გუთანი გამოდგა სამუშაოთ შემდგომის ღირსებისა:

1. გუთანს უნდება ოთხი უღელი ხარკამბეჩი, ერთი გუთნის—დედა და ორი მეხრე.....

2. თითონ გუთანი მარტივი არის, გამძლე და გამყოლი. აგრეთვე თითვეული მის ნაწილიც გადვილებს ძნელს და გამოგვალულოს სახნავს.

3. სახნისი აქვს ბრტყელი და მკრელი, რომელიც ადვილათ გაზდევს მიწაში.

4. გუთნის ფრთა მშვენიერათ სწმენდავს კვალს, თანასწორედ და ერთ მხრივ აწევნს და აბრუნებს მიწას, მალლობს და დაბლობს თანასწორათ ხნამს.

5. გუთნის—დედას შეუძლიან საჩქაროდ და დაუპრკოლებლად მისცეს გუთანს იმ ნაირი მომართულება—რა ნაირათაც უნდა, ისე დააყენოს, რა სიღრმეზედაც სურს, ან თუ რა ველი მოსჭრას განიერი თუ ვიწრო. მელი სრული მიაქვს, ასე რომ თორმეტს ვერშოკამდინ და აგრეთვე სიღრმე კვლისა რვა ვერშოკამდინ მხოლოდ მაშინ, როდესაც ამას სრული ხოდი მიეცემა, ოთხ უღლისათვის მიმიე სატარებელი არის, მარამ თუ სიღრმით ხუთ ვერშოკაზედ დადგება და ველი თორმეტ-ვერშოკაზედ, მაშინ ზემოთ მოხსენებულს ოთხ უღელზედ მეტი არა შემთხვევისათვის საჭირო არ არის.

პარგი გამართულობა გუთნისა მდგომარობს უმეტეს ხელის ფორმაში და გუთნის ხელის მოსაკიდში; ეტყობა, რომ საგულის გულოთ მომზადებულის მასალისაგან არის შედგენილი. ამის გამო თითვეულს მის ნაწილს სიმაგრე აქვს, ასე რომ კეის დახვედრით ანუ სხვა გვარის დაპრკოლებით არ იფრინება და არცაა უტყუდებარა.

მე უნდა ესთქვა, რომ ამ ზემოთ მოხსენებულის გუთნით მუშაობა დიდათ სასარგებლო არის, მიხედვის და გვარათ არც ძვირი არის: ეს ღირს 82 მანეთი. ძალის დეპო არის ძველს აელაბრის ფერმაში—თფილისში.

ივ. სულხანოვი.

ს. ტირძისი.